

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK X.

ČÍSLO 6.

Nadporučík Jiří JENÍČEK:

Příprava charakteru a smýšlení národa pro případ války.

(Dokončení.)

VI. Rodina a škola.

„Vše je přetvořenou láskou“ a tato slova Bossuetova platí především o rodině. Jejím účelem není jenom věčnost tělesného života a silné tělo, t. j. život radostný, zdravý a rozkvétající, nýbrž i duševní dobro, které oplodňuje život, dávajíc mu zdravý smysl, jenž je podmínkou síly a zdraví národa.

Rodinnou láskou je dán a usměrňován poměr jednotlivých rodinných individualit, vyznačujících se společnými rodovými znaky ducha i těla. V rodině poměr mužů a žen je vázán vzájemnými kompromisy a jen za těchto předpokladů, prozářených láskou, vývoj příštích nositelů rodinných znaků, to jest dětí, je zajištěn tělesně i duševně a tím i síla národa a jeho rozkvět.

Dítě, pokračovatel a nositel života svých předků, prožívá své prvotní dojmy v úzkých rodinných stěnách a tyto dojmy hluboce působí na potomní duševní jeho náladu a kapacitu.

Jsouc obdařeno smysly napodobovacími, přijímá duševní znaky, názory a myšlenky svého nejbližšího okolí, tedy rodičů, sourozenců a tento duševní horizont častokráte přenáší nejen do svých jinošských let, ale stává se často, že dojmy mládí, rodinné názory, rodinnou silnou tradici zachovává ve svém jednání po celý život. První rodinné dojmy i pozdější jsou přímo živelné a působí na útlou dětskou duši vitálně a instinktivně, kypří ji a připravují pro celý příští život. Nelze upříti, že jaká je rodina, takový je příští život a takový je i národ.

Vysvětlení běžných neznámých pojmů dostává se dítěti napřed v rodině. Zde si nejen pudově, ale i mravně uvědomuje význam otce, matky, sourozenců, zde poznává a chápe lásku a péči, prozařující rodinu a její dům, ke kterému váží je silná pouta pudové soudržnosti. Později pojem rodiny, rodinného domu a kouzlo rodinného krbu přenáší na rodnou obec, na rodný kraj a poznává, že s ostatními příslušníky pojí je nejen krajová příbuznost, nýbrž i znaky společného jazyka a citu pro rodný kraj.

V jeho smyslové oblasti se vynořují stále nové a nové pojmy, pojem kraje přenáší na širší pojem země, státu, vlasti, pojem rodiny, obce na národ a útlá dětská duše nevědomě, ale jistě, instinktivně uvědomuje si náhle sama, že je součástí velkého celku, velké, zdravé, krásné rodiny, která v něm probouzí vědomí staleté, pokračující tradice, jejímž ono bude jednou samo nositelem, pokračovatelem a budovatelem.

A v té době, kdy dítě pozoruje především pestrost a barevnost života, kdy po prvé v jeho duši působí radost bílá, červená a modrá barva státní vlajky a vzbudí u něho úctu hraní státních hymen

(kolik občanů ještě dnes nevzdá čest při hraní státních hymen!), kdy z úst rodičů slyší po prvé vysvětlení pojmu hlavy státu, kterou si stěží představuje a která je mu blízká jen v symbolickém podání pohádek a pověstí — tehdy si tvoří svou tradici, tehdy si z těchto pojmů konstruuje svůj poměr k velkému celku národnímu, již tehdy se vytváří jeho příští národní charakter a smýšlení, které když škola svou prací ještě více zúrodní, i později, když by negativními vlivy mělo být zeslabeno, nebude nikdy vymýceno a stane se, byť i po jistých krisích, pánem nad činy a jednáním.

V této době, kdy dítě oslňuje lesk státního života, kdy v jeho vědomí vyrůstá velká postava hlavy státu, majestát jeho sídla, kdy po prvé spatřuje a uvědomuje si pojem hlavního města státu, v této době zaujme jeho zájem nejvyšší representant státní moci — a r m á d a.

To je úplně nový svět, který je vábí, který je pln kouzla a imponuje dětské duši svým posláním, to je bojem. Je v tom záliba dětí a častokrát až do 13 až 14 roku je tato záliba neopouští a projevuje se s počátku vystříhováním papírových vojáků a hraním s olovenými vojáčky, později organisováním miniaturních armád, vyráběním dřevěných šavlí, lepením papírových čepic neb případně i konstrukcí primitivních děl, rozstřiháváním pytlů a stavěním stanů. Jsou to chvíle, kdy se v hochu objevuje po prvé mužná síla a kdy v něm přímo triumfuje vůle k boji a k válčení. Proto má rád vojsko, proto touží být vojákem. A co když přijde vojsko do obce, kde vojska není — nastává přímo malá revoluce v dětských duších. Chlapci okukují vojsko, stojí u kuchyní — a jaké štěstí, dostane-li se někomu trochu jídla, trochu černé kávy.

Sám ze svých vzpomínek vím, že jsem rád měnil s vojáky o manévrech svou kávu, trochu polévky a kousek masa z vojenské kuchyně bylo pro mne, největší pochoutkou. Stalo-li se, že mi některý voják posadil vojenskou čepici na hlavu a půjčil do ruky bodák — má klukovská pýcha neznala mezí a touha být vojákem byla neuhasitelná. Při odchodu jsme vyprovázeli vojsko s hudbou až i několik kilometrů od obce. Po odchodu vojska jsme si dlouho a dlouho hráli na vojáky a organisovali jsme celé předměstí proti klukům druhého předměstí a válka se vedla lítě a všemi možnými zbraněmi a kamením.

Mnozí nazvou snad obdobné záliby pouhou „hrou na vojáčky“, ale toto hraní dětské duši tak imponující a dětskému citění a konání tak blízké, má hlubší smysl a význam pro stát. V tomto dětském projevu není utajena jen touha po zaměstnání a schopnost napodobování, je v tom též určitá dávka mužnosti, která, kdyby byla rozumně a promyšleně podporována, může vytvořit příznivé podmínky vývoje charakteru a smýšlení národa v případě války.

A zde chápeme právě velký vliv rodiny a školy na výchovu národního charakteru a smýšlení národa. Vlastenecká rodina, národní a státní věci oddaná, vydá ze sebe čisté charaktery, smýšlení poctivě občanského, podchytili-li tyto dětské záliby a podnítili-li ještě více zájem o lesk státního majestátu.

Správnou rodinnou výchovu zajistí si stát ovšem jen v tom případě, bude-li schopen vytvořit jednotící státní ideu, jak bylo v předcházející kapitole naznačeno.

Přímo bude moci stát však působiti na školu.

Nevlastenecká škola, jsoucí ve vleku politických frakcí, bude první ničitelkou těchto rodinných příznivých dojmů; vlastenecká

škola naopak podchytili dětské záliby, dětské vlastenectví svým úrodným vlivem posílí, nevlastenecká škola je svým negativním a snad i pasivním postojem rozleptá a v svých základech roztříští.

Škola je prvním forem, kde se utváří dětská duše, dětské srdce a city formují a kde se buduje smýšlení národa a jeho charakter. Je proto věcí zásadního rázu, aby škola podléhala kontrole se stanoviska státního, neboť jedno křivé slovo, jeden trochu byt' i skrytý výklad dějinných událostí nepříznivých ideí státní, zboří v dětské duši ideální pojem státu, národa, armády a na místo jeho nastolí internacionální hesla, jež uvrhnou dětskou duši do skepse a později do stavovských bludů a odcizí ji tak velkému poslání: z obránců státu učiní duševní ignoranty a falešné hlasatele míru i za cenu státního pokoření a státní nesvobody.

Byli jsme svědky, jak se v prvních letech republiky stala škola kolbištěm politických stran, učitelstvo z důvodů více méně oportunistických klonilo se podle náhodných konstelací k politickým stranám, a to i k té, která má v programu negaci státu a zničení jeho základů.

Takový učitel, který snad ani nápadně nevystupuje, jedním slovem, jedním nesprávným výkladem zničí celou rodinnou a národní tradici.

Sám z vlastní zkušenosti vím, jak vlivem prvních 4 obecných tříd byl jsem dynasticky ve smyslu rakouském orientován, a to-muto citu jen nevědomě stála v příkrém odporu skutečnost a otázka, proč císař nesídlí na Hradčanech a proč sídlí v německé Vídni. V páté třídě obecné školy při výkladu o bělohorské bitvě učitelův výklad v dynasticky orientované dětské duši probudil v necelé hodině zápal pro českou otázku, chování Ferdinanda III. postavil do nepříznivého světla a idol císaře, jakožto jednoho z potomků mstitele bělohorského, skácel se v dětských mých představách.

Potomní loyální výklady rakouské historie na nižší střední škole nemohly v mé mladé duši vzbudit zájem pro širší rakouskou vlast, ba naopak bičovaly čisté české vědomí až na nejvyšší metu.

Vojenská předvýchova charakteru a smýšlení bude prováděna v rodině a ve škole tehdy, budou-li jak rodiče, tak i učitelstvo podporovati národní dětské city svým slovem a příkladem. Dnes ovšem je jakousi módou býti antimilitaristou, hlasatelem míru, mírových snah, podporovaných učením a ideou Chelčického a jiných. Naše učitelstvo a inteligence, a to i tak zvaná vlastenecká, pohlíží na armádu očima předválečnými a zapomíná, že armáda naše, věrna programu Havlíčkovu, není zde pro výboje, nýbrž pro obranu. Naše inteligence v „hraní na vojáčky“ vidí pěstování militarismu a odcizování dětské duše od ideálů našeho obrození. Jaký falešný to názor, jaký nedostatek vlastenectví!

Nechceme, aby výchova školní byla prováděna ve znamení militarismu. Přejeme si však, aby se výchova dala ve smyslu státním a aby nám škola vychovala dobré vlastence, svědomité občany a statečné vojáky.

Velmi chytře a čistě militaristicky vyřešil výchovu mládeže přehodnotitel italského charakteru a italské nevojenské mentality Mussolini. A k poznání způsobu, jak věc vyřešil, cituji slova jednoho čelného konservativního listu psaná vychovatelem:

„Posmíváný i velebený Mussolini naličil věc v tomto směru takto: Použil prostředku starého jako sám svět, totiž, že dítě šesti

lety počínaje a čtrnácti konče má živelnou zálibu ve všem, co voní vojančinou, válčením, bojem. Vzpomeňme si jen každý na svá mladá leta, kdy o prázdninách se robily hromady dřevěných šavlí, a kdy my, hoši, i někdy děvčata, hráli jsme si na vojáky, Indiány, kdy ne-daleká třešňovka a les hlaholily válečným křikem Burů a Angličanů nebo Delawarů a Siouxů, kdy jsme — koupajíce se v blízkém rybníku — se učili nazi v trávě plazit, číhat nebo dělat „rozvědku“. Tedy tyto věci nese s sebou již dětská povaha, v tom zachytit její zájem je poměrně snadná věc. Nuže, a na tom založil chytrý duce svůj plán. Vydal nařízení, že všichni hoši od 6—18 let musí býti členy sdružení — říkají mu Ballila — kde každý se musí zúčastniti přednášek, cvičení, kde mají šarže, přísnou subordinaci, krátce hru na vojáčky par excellence. Že hoši jsou tím nadšení, není jistě nutno zdůrazňovati. Míti uniformu, pušku (miniatura pravé vojenské), šavli, střileti, choditi na stráž, míti svůj hlavní stan — to jistě všem těm fašistickým embryím jiskří oči.“

Pisatel glosuje tento směr italské převýchovy ironicky, ale kdo poznal charakter italského vojáka za války, kdo měl možnost pochopiti a posouditi jeho vojenské nectnosti, ten pochopí a uzná tento postup v italských poměrech za jedině možný.

U nás naopak činíme vše, aby tento dětský zájem o boj a vojsko byl udušen již v zárodcích. Mírová společnost Chelčického o každých vánocích vyzývá obyvatelstvo státu, především rodiče, aby nekupovaly dětem vojenských hraček, pušek, šavlí a vidí v dávání těchto dárků jednu prapříčinu rušení světového míru, domnívajíce se, že tímto hraním se probouzí v mládeži výbojně válečné pudy. A je zajímavé, že i tisk propaguje tato na pohled dobře a upřímně míněná slova, hesla a snahy, ale ve skutečnosti hesla a snahy až nevědomě státu nepřátelské. Tyto výzvy nejen propaguje tisk deníků stran naprosto antimilitaristických, nýbrž publikují tyto zprávy i deníky stran akceptujících naši armádu a otiskují je i krajské týdeníky všech krajů republiky. A tak o vánocích, svátcích míru a pokoje, do všech krajů našeho státu je očkovan nepraktický a škodlivý antimilitarismus, který se na počátku války vymstil tolik na Francii a Italii.

Tato činnost je na pováženou u národa, jehož osvoboditel, přísný vyznavač humanitních ideí, sám za válečného požáru donucen okolnostmi, vytvořil armádu, jejímž se stal duchovním vůdcem a již dal do vínku tradici: brániti stát nejen u diplomatického stolu, nýbrž bojovati mečem na válečném poli.

Činnost našich hlasatelů míru, dusící každou příznivou okolnost a důvod, podporující obranu státu, je nevěčná a lehkomyšlná. Bylo by národním zločinem v sladké nečinnosti z falešné humanity hlásati antimilitarismus v době, kdy se celý svět, všechny okolní státy připravují na nové válečné konflikty a požáry.

Paralysovatí tyto lžihumanitní snahy, učiti lásce k vlasti, přesvědčovatí mládež o povinnosti brániti stát krví, je příkazem nejen these o lásce k bližnímu, nýbrž i příkazem rozumovým, jímž se budou řídití všichni rodičové a vychovatelé mládeže tohoto státu, jsouce pamětlivi zásady: „Blaho státu nejvyšším zákonem.“

VII. Veřejný život, spolky, žurnalistika.

Činitelem, který účinně modeluje a utváří národní charakter a smýšlení národa, je veřejný národní život, projevující se činností

politickou, výchovných spolků a žurnalistiky. Veřejný život, jeho morálka, jeho myšlenkový proud dále zpracovává to, co rodina zaslala, škola vypěstovala. Jeho pozitivní, hodnotná činnost ve smyslu státním plně využívá kladných hodnot, které si dospívající jinoch přináší do života z prostředí rodinného a z prostředí školského, a dává mu pravý mužný charakter a smýšlení, přizpůsobující je plně státní idej; tím budí v mladých duších zájem o státní věci a to především o blaho samého státu.

Jakmile však 14letý hoch opustí školu, ztrácí stát nad ním možnost přímé kontroly nejméně na dobu 6 let, bude-li uznán způsobilým k vojenské službě, nebo i na vždy, je-li uznán nezpůsobilým.

V této době se zmocní mladé dospívající duše různé protichůdné politické směry, které touží ji připoutati k svým svazům, jsouce si vědomy toho, že v mládeži je budoucnost. Hoch 14letý a starší přikloní se k politickým směrům ne z přesvědčení, nýbrž vlivem okolností. Tyto okolnosti budou záviseti nejčastěji na rodinných poměrech a syn se přikloní obyčejně k politickému směru svého otce.

Někdy uplatní se politické směry prostředí, v kterém pracuje, a tak i jím bude určován jeho politický názor.

Mladé duše zmocní se různá libivá hesla. Jinošský vzlet a vzruch bude vždy náchylný přijímati radikální myšlenky, doba puberty zkrásní dospívajícímu jinochu. mučednický ideál a melancholie dospívajícího mužství bude podporovat neplodnou hloubavost a radikální proudy nevyzrálého mládí. A v těchto chvílích plodný osev rodiny a školy se octne v krizi citové a rozumové a bude záležeti na okolnostech, jak samého jednotlivce, tak i okolí a státní idej, aby duši, již pro sebe zpracovávala po 8 let, neztratila v chaosu cizích, libivých frází neplodného a přece na výsost škodlivého radikalismu protistátního.

Výhoda radikálních směrů proti státním zájmům bude záležeti v tom, že se mladý muž najednou octne tváří v tvář těžké občanské povinnosti, když stát, byť i na velmi krátkou dobu, vytrhne jej z dosavadního života a dá mu jako zdravému muži konati nejčestnější úlohu, kterou osud mladého muže obmyšlí — učini jej obráncem vlasti.

V této době, kdy tato skutečnost nabývá reálnějších obrysů, octne se jinoch vlivem radikální rodiny a vlažné výchovy školní v poměrech, jež podrobí jeho charakter a smýšlení krizi.

Bude proto povinností státu, aby si v této době zajistil nepřímý vliv na každého mladého muže a tak jej chránil před možnými negativními vlivy.

Svůj vliv, byť i nepřímý, bude stát uplatňovati výchovnými tělocvičnými spolky, turistickými a skautskými organisacemi, které budou pečovati nejen o tělesné zdraví a morální sílu mládeže, ale svým duchem budou připravovati mladého muže pro vojenskou službu a obranu státu.

Zdálo by se vzhledem k našemu spolkovému tělovýchovnému systému, že v našem státě v tomto případě o výchovu je vše pečlivě zabezpečeno. Ale není vše zlato, co se třpytí, a tak i v našem případě jsme na hony vzdáleni od ideálního předpokladu, který by zajistil, že spolky tělovýchovné připravují nám příští brance nejen tělesně, ale i morálně.

Naše některé tělovýchovné spolky bez ohledu na svůj politický program působí na členstvo jednostranně; jejich jediným cílem jest jim spolek sám, jeho prospěch, jeho prestiž a jeho úspěchy.

Pěstují-li ideu brannosti, je tato činnost založena na citovém podkladu, jehož praxe vypadá zcela jinak a vrcholí v snaze vymknouti se nepříjemné vojenské povinnosti.

Některé tyto organizace mají však i v programu neuskutečnitelná hesla o milici, jejímuž provedení věnují rozsáhlé úvahy ve svých časopisech.

Jsem plně přesvědčen, že i když jim osud republiky leží stejně na srdci jako nám vojákům, že idea milice, jež se jim stala programem, působí negativně na poměr cvičenců k otázce brannosti. V systému kádrovém vidí laik vždy militarismus, naproti tomu systémem miličnickým je mu holubí mír. Příklad Švýcarska je nevhodně aplikován na naše poměry a proto ještě dnes jistě kruhy naší veřejnosti v každém počínu vojenské správy, který směřuje k bezpečnějšímu zajištění státu, spatřují militarismus.

Tento postoj a nespokojenost s kádrovým systémem projevuje se demonstrativně v době odvodů.

Mladý muž, který jde k odvodu, místo aby si považoval za čest býti odveden, s hrůzou očekává klasifikaci odvodní komise. Výrazem těchto předodvodních a poodvodních nálad jsou černé smuteční kravaty, černé pásky na rameni, černé prapory a někdy i tolik nevkusné a klackovsky ironické nápady, jako jsou ty, když branci jdou k odvodu s dudlíky v ústech.

Jak jinak to vypadá na moravském a slovenském venkově a dědinách, kde odvedení branci nosí po celou dobu až do nástupu vojenské služby pestré, dlouhé, barevné stuhý za kloboukem. Tyto stuhý dosahují až na zem a jsou projevem síly a zdraví a pýchy mladého muže — příštího vojáka.

Přízněji se však, že nižší vrstvy nejsou tak amilitaristické jako je inteligence antimilitaristická. Je to zjev přímo povážlivý a dosti těžko pochopitelný, který jako mor jsme podědili po bývalé monarchii.

Na těchto poměrech má vinu střední škola, o kterou bojují též politické strany, a tak se i na střední škole uplatňuje politické kredo učitelovo místo zájmu státního.

Naše střední škola, která se převratem stala svobodnější a volnější, otevřela dokořán okna i směrem živě radikálním a výsledek je naprostý odklon inteligence od armádních věcí a jich nepochopení. Případy, kdy inteligence nese těžce vojenskou službu a hledí se všemi možnými způsoby vojenské službě vyhnouti, jsou přímo lavinovité a každý důstojník by mohl o tom vyprávěti věci neuvěřitelné.

Tento stav možno i z části vysvětliti, neboť mladý, rozvíjející se intelekt je příliš přístupný radikálním proudům a není-li poučován učitelem a mírněn jím v svém rozletu, podléhá lehce vlivům protiarádním.

Pamatuji se sám, jak ještě v monarchii bylo u nás na střední škole agitováno proti výcviku ve střelbě a jak vojenství bylo považováno ani ne tak se stanoviska národního, jako se stanoviska intelektu a hrdého individualismu za překonané stanovisko a neplodné zřízení.

Nemenší vliv má na tento antimilitaristický postoj mládeže i okolnost, že dnešní student má více volnosti než dříve, že má možnost se i organizovati, což i když není dovoleno, přece jen je trpěno a konečně jej svádí i ten moment a to vědomí, že masy především potřebují inteligence pro svá organizační zřízení a on právě

v radikálních antimilitaristických stranách vidí prostředek budoucí skvělé kariéry, která mu umožní vlivnými politickými klíči uplatnit se v svém povolání a tak dosáhnouti kariéry, která je výnosná, neboť spočívá na politické bási, jež v demokracii bude vždy základem kariéry a blahobytu. A toho na vojně není, naopak vojenská služba připraví jej o 18 dlouhých měsíců, bude nucen počít s svou vojenskou službu od píky, což není právě příjemné.

Podtrhuji proto rád skvělou psychickou stránku zřízení hodnosti podporučíka presenční služby, čímž se vlastně dostává inteligenci bývalého jednoročního práva, které bylo v svých výhodách hmotných touto institucí předstiženo.

Též činnost Svazu čsl. důstojnictva, která v poslední době zaznamenává tolik úspěchů mezi záložním důstojnictvem, jeví se nám jako vynikající nositel branné idey a státnosti mezi inteligencí.

Svaz čsl. důstojnictva jest povolán, aby to, co zanedbala střední škola, napravil, neboť především on je nositelem státní idey záložních důstojníků všech národních skupin a soudržným tmelem, který veškeru inteligenci, která dosáhla hodnosti nejméně podporučíka, spojuje s aktivním kádrem armády a dokazuje tak skutkem, že armáda je věcí celého národa a nejen aktivního sboru důstojníků a rotmistrů.

Tam, kde nemůže zasáhnouti ani škola, ani Svaz čsl. důstojnictva, ani výchovné spolky, tam může prospěti, ale i škoditi velmoc tisku, a to především tisk politický.

Bedlivějšímu pozorovateli bude nápadna neinformovanost jisté části naší žurnalistiky ve vojenských věcech, což se projevuje nejen v kritice armádních věcí, nýbrž i v pouhém zpravodajství a referentství.

Naše žurnalistika není dosti odborně vojensky informována a do vojenských věcí zasvěcena. Technické, organizační termíny vojenské jsou mnohým a mnohým referentům neznámy a přece i v tom se jeví ohromná práce vojenské správy, že v krátké době vytvořila si svou jedinečnou terminologii.

Jistá část tisku působí vojenské správě dosti velké obtíže svými negativními kritikami a zhuštěnými referáty (sebevraždy).

Ale můžeme s radostí konstatovati, že naše žurnalistika postupem doby upouští od planých kritik a věnuje se promyšlené a ideové propagandě armádních věcí v národě, když ne antimilitaristickým, tedy jistě amilitaristickým.

Žurnalistika nejenže může napravit chyby rodiny a školy, nýbrž ona se může státi největším propagátorem armádních věcí a snah a obráncem státu právě tak účinným jako armáda sama.

Moc tisku je ohromná a jeho odpovědnost za charakter a smýšlení národa, za jeho přípravu k válce, za jeho vytrvalost a statečnost je před dějinami právě taková jako vojenské správy.

Z předpokladů projednaných v této kapitole vysvítá povinnost vojenské správy hledati kontakt se spolky tělocvičnými a se všemi institucemi podporujícími brannou ideu státní a především získati žurnalistiku všech stran pro uvědomělou práci a podporu. Vyžaduje to ovšem od žurnalistiky hlubšího vojenského vzdělání, opravdovějšího poměru a sblížení.

Není-li možno vojenské správě ovládnouti tisk svými orgány, nezbyvá nic jiného, než propagovati ideu brannosti žurnalistikou na vojenské správě nezávislou, a tu je nutno se postarati o její

hlubší vojenské vzdělání a co možná často informovati žurnalisty o vojenských věcech.

Vzájemný kontakt vojenské správy a žurnalistiky, podporovaný politickými stranami uznávajícími stát, je předpokladem nápravy dosavadních poměrů.

Pozná-li naše žurnalistika svou povinnost a stane-li se podporovatelkou brannosti v národě a ochráncem vojenské správy, stane se nejvlivnějším vychovatelem národního charakteru a smýšlení a tím rovnocenným tvůrcem a spolubojovníkem v těžkých chvílích, v nichž půjde o státní hodnoty.

VIII. Důstojnický sbor.

Škola, rodina, veřejnost, spolky, žurnalistika jsou význační činitelé pro výchovu charakteru a smýšlení obyvatelstva pro případ války, ale jejich význam v této výchově, posuzujeme-li je po praktické stránce, bude v našem případě spíše relativní než absolutní.

Plný úspěch těchto vlivů je podmíněn vžitou a vštípenou státní ideou, vlasteneckým citěním rodičů, jejich politickými sklony; to platí i o škole, spolcích a žurnalistice.

Tito výchovní činitelé, i když posuzujeme jejich politickou příslušnost jako loyální, nebudou vždy schopni připravit občana tak, aby svůj život, své „já“ podřídil vyššímu celku jako je stát. Jejich vliv bude spíše ideový, bude stavěti na příliš vžitě tradici a zkušenostech nové státní existence, bude se odvolávati na příklady historismu a tím bude obzvláště zdůrazňována jeho stránka citová, která v příležitostných dnech bude překypovati, ale je otázka, zda těžká doba tento prudký, živelný a příliš lidský cit nezarazí a neudusí již v prvních dnech těžkých rozhodnutí a činů.

Vlastenectví, pojem příliš neurčitý a široký a lidstvem spíše jako cit pojímaný, nebude moci v těžkých dobách vykonati tu povinnost, která je mu připisována, nebude-li jeho citová base podporována morálkou povinnosti, kategorickým imperativem boje a statečnosti: „Ty musíš“. Tato morálka bude jako nejvýše mravné voliti podle Tolstého menší zlo, přehodnocené ve smysl vojenské statečnosti tak, že osud vlastní osoby, její blaho a především její zánik je menším zlem než pokoření a snad i zánik vlastního státu.

Ve chvílích, kdy půjde jedinci nejen o blaho, ale i o život, tedy ve chvílích, kdy stránka ideová bude potlačována pudem sebezáchovy a sobectví, kdy i stránka zdravotní, silné nervy, bude hráti význačnou úlohu v subjektivním rozpoložení jednotlivce — nutno vytknouti nejdůležitější protiváhu nastalých krísí a bojů, která jako silná hráz musí býti postavena proti nerozhodnosti, nestatečnosti, slabým a pseudomorálním heslům humanity a sobectví a jejíž povinností bude ovládnouti národního ducha a naplniti jej vůlí k vítězství.

Tato povinnost, nejvýše čestná, již nutno považovati jako nejvyšší zadostiučinění pilných mírových let — případně důstojnickému sboru.

Jeho povinností bude učiniti národ statečným a odhodlaným a připravit jej pro veškerý eventuality. Úkolem každého důstojníka je být každému jednotlivci vzorem odhodlání a nejslabšímu z nejslabších strhujícím vůdcem a velitelem. Tyto předpoklady vyžadují od důstojnického sboru jak aktivního, tak i záložního těles. i dušev. kvality,

skvělého ducha iniciativního a neúmorného. Tento úkol vyžaduje mužů celých, mužů zásadních, nesmlouvavých a při tom skromných, pokud se týká vlastního „já“, odhodlaných v každém případě vyvinouti největší energii těla i ducha a podřídit se s bezpříkladnou subordinací zájmům státu.

Aby důstojnický sbor mohl převzít plně tuto úlohu, která mu jak v míru, tak i za války přísluší, je potřeba, aby tento sbor, toto příliš citlivé ústrojí bylo v svém složení bezúhonné, což vyžaduje přísné kritické hodnocení nejen podřízených, ale i sebe sama a svých kamarádů. Tento poměr vyžaduje úplně jednotného ducha, z něhož pramení čisté přátelství, které nejen příznivé chvíle, ale i krise přetrvá, vyjímajíc momenty, kdy jde o věci cti a charakteru. Zde není na místě odvolávat se na kamarádství, zde nutno akceptovat zájem armády, neboť naše čest jest její cti a naše hanba její hanbou. Nic tak neohrožuje ducha armády jako nejednotnost, vědomí ostrčenosti a mravní méněcennosti, neboť tyto zjevy ubíjejí důvěru.

A důstojník bude především nositelem důvěry v souboji dvou protichůdných interesů, bude nejen k svým podřízeným přísný, nýbrž i k sobě samému, vědom jsa si toho, že na něho, na jeho činy pohlíží aspoň 200 lidí, sledujících úzkostlivě každý jeho krok, poslouchajících kriticky každé jeho slovo.

Tato jeho přísnost k sobě samému, tato jeho přísná sebekritika budou koncipovati vůli k činům, jejichž jediným účelem bude prospěch a zájem armády a státu, při čemž sláva vojenská nebude mu účelem, nýbrž prostředkem.

On bude rozhodujícím činitelem, podle jehož tělesných a duševních disposic v těžkých strádáních, hladu, žízní bude voják čerpati schopnost tělesného i duševního odporu.

Jeho vyvinutý smysl pro povinnost a čest bude dominovati veškerým jeho činům, každá sebe menší pochyba, nedůvěra, každý i nepatrný, chybný krok bude korigován především touto vojenskou a mužnou cti, která i slabším individuíům usměrní ideál vědce — ať je to poručík anebo generál — neboť jejich funkce žádá především jedno společné — čestného a celého muže.

Jeho veškeré činy bude prozařovati vděčnost k státu, který mu vložil do rukou velitelské právo, jehož jediným účelem je ukončiti vítězně co nejdříve válku a učiniti co možná na nejdělsí dobu konec válečným ukrutenstvím, která jsou více méně jen malým článkem všekosmického zápasu a boje hmoty proti hmotě, ducha proti duchu, jak to výstižně definoval Bergson: „Bůh jako by bojoval sám se sebou.“

V tomto ukrutenství, v tomto nutném boji a snad i potřebném bude důstojník pratypem statečnosti a odvahy, kteréžto dva faktory jako podmínky úspěšného boje vezme za své i za cenu vlastní individuality, věren jsa zásadě, že žádný stát nemůže se povznést vysoko, není-li jeho „obyvatelstvo statečné a nemůže-li uhájit své samostatnosti“. Výstražným mementem mu bude historie, která jej přesvědčí, že státy „zbabělé musí zaniknouti“.

Odolnost nepřítele překoná větší odolností, odvaha nepřítele učiní jej ještě odvážnějším, smělost ještě smělejším a nepřátelskou nenávisť překoná jedině velkou láskou k vlastnímu státu, která bude jediným bohatstvím a jedinou pýchou nejen jeho, nýbrž i jeho rodiny.

Povinnost učiní z něho vzor vojáka!

Velkým úkolem důstojníkovým bude již v míru příprava charakteru a smýšlení vojska pro případ války.

Jeho úkol nesnadný a přece na výsost čestný bude splněn tehdy, bude-li důstojník celým mužem v své funkci a bude-li mít veškeré schopnosti, které jeho velitelské místo předpokládá.

Uvažujme stručně o mírovém úkolu velitele roty a nižšího důstojníka, jehož úkolem je v době 18 měsíců a snad i kratší vycvičiti vojensky a morálně zpracovati dvacetiletého občana pro válku.

Představme si, jaký materiál dostane velitel roty prvního října každého roku. Se stanoviska tělesného nebude snad ani tolik stížností a konečně nezdravých lidí se velitel roty zbaví bez vlastního přičinění.

Předpokládejme však, že se stanoviska morálního dostane velitel roty 200 mužů, z nichž určitá část vlivem rodinných politických poměrů je antimilitaristická. Druhá část není sice antimilitaristická, ale přes to vojenská služba je jí obtíží a břemenem jako části vojínů orientovaných zřejmě antimilitaristicky a snad i protistátně.

Velitel roty stojí před vážným úkolem vycvičiti vojíny v krátké době a přehodnotiti jejich antimilitarismus anebo vojenskou vlačnost na zájem, který se u některých jistě přemění tak, že si vojenskou kariéru zvolí za své povolání.

Vojensky za důkladné a promyšlené podpory subalterních důstojníků, rotmistrů a déle sloužících vycvičí schopný velitel roty rotu jistě tak, že vyhoví všem požadavkům. Se stanoviska morálky a branné idey bude mít již těžší úkol. Zde nezáleží úspěch jen na vojenských vědomostech jeho a subalterních důstojníků, rotmistrů a déle sloužících, zde hraje určitou roli takt, styk s podřízeným, určitý projev péče (ne demagogie) o jeho starosti a potřeby a pak i určitá inteligence a gentlemenství, které musí imponovati každému vojínu roty.

Vycvičí-li velitel roty jen vojensky mužstvo a zůstane-li stránka ideová nedotčena a nezúrodněna, má sice výcvik určitá aktiva, ale v případě války dosti velká pasiva, která za války důstojnický sbor jen tak lehce nezdolá.

Uvažujme, že velitel roty nebyl příliš předurčen pro svou funkci — anebo snad nebyl s dostatek svědomitý a služebně poctivý nebo sám byl předurčen, ale subalterní důstojníci a poddůstojníci byli z určitých důvodů pasivní, a sledujme jeho činnost na příklad 10 let a počítejme, že za tuto dobu měl vycvičiti ročně 200 mužů, tedy za 10 let 2000 mužů — teskná perspektiva rýsuje se před námi se všemi tragickými důsledky v případě války.

Hodnotme však nynější výchovu osvětovou, jejímž účelem je morálka všech vojínů. Nechci býti právě přísným pozorovatelem, ale jakkoli sám jsem přesvědčen a předpokládám dobrý úmysl osvětové činnosti, mám dojem, že tato výchova, chybným interpretováním jednotlivců, neodpovídá plně ideí státní. Má ráz příliš vyjatého českého nacionalismu, ba regionalismu.

Uvádím přímo charakteristický příklad:

Oslava narozenin presidenta republiky. Na jevišti uprostřed květin je postaveno presidentovo poprsí, po každé straně stojí osm vojínů německé národnosti s puškou při noze a důstojník plně dvě hodiny přednáší o presidentově životě smyšlenky, dohady. Přednáška je tak vypjatě šovinistická, že nešetří citů druhých národností a těch 16 Němců česky rozumějících má v hlavách asi po-

divné myšlenky. Přednášce jsou přítomni i jiní vojíní německé národnosti a dojem a výsledek jest jistě opačný. Místo aby jméno a osobnost presidenta Osvoboditele, jeho celá činnost byly pojítkem mezi národnostmi státu — úspěch řeči je negativní, neboť místo, aby je připoutala, svazky ještě více rozleptala a poškodila.

Na jednu věc se však u nás zapomíná. Na plukovní tradici! Je to charakteristické, a to právě v tom, že ač býti vojákem se považuje přímo za smůlu, jakmile zdravý muž je odveden anebo nastoupí vojenskou službu — stává se hrdým na svůj stejnokroj, vojna je mu vším, stává se až vychloubavým a s despektem pohlíží na kamarády, kteří nejsou vojíny a ti musí častokráte vyslechnouti trpká, posměšná a pichlavá slova.

Podchytili tuto stránku lidské povahy, jinošského vychloubání se silou a zdravím, využití těchto projevů přínaléžitosti k zdravému a silnému tělesu jako je pluk, je věcí pro morálku velmi důležitou.

Dnes se pěstuje tradice jen u některých legionářských pluků, kdežto většina pluků stojí zde bez tradice, a co hlavní, bez plukovních praporů. A domácí pluky mají též svou tradici z bojů na Slovensku a na Těšínsku, i ony touží po praporech, které jsou symbolem vojenské slávy a nejvyššího uznání a důvěry.

Vojín je hrd na svůj pluk a je známo, s jakou pýchou se hlásili bývali „Třetáci“ k svému kroměřížskému pluku, „Čihláři“ k svému pluku býv. 88. nynějšímu 38. (berounskému), a zazní-li dnes kdekolivěk na Berounsku starý bývalý plukovní pochod, začínající refrénem „Čihláři, pojd'te šlapat hlínu“, zajiskří všem bývalým příslušníkům oči. A to je tradice!

Pěstovati státní ideu plukovní tradicí je jednou z velkých povinností důstojnického sboru. Každý sebe menší podnět, každá sebe menší příležitost musí býti důstojníkem využítována k povznesení vojenské hrdosti, která je dítětem plukovní tradice. Zde se otvírá důstojníkovi široké pole působnosti, neboť tradice obohacuje každého vojína tím, že mu dává čest a sebe důvěru, kteřížto činitelé v případě války jsou mravními předpoklady odporu a houževnatosti, z nichž pramení především to přesvědčení, že válka není věcí armády, že armáda není cizím tělesem ve státě, nýbrž že armáda je sám stát a válka že je věcí státu.

Z tohoto přesvědčení voják ve válce získá jen morálně. Bude udatný, vytrvalý, nebude podléhati příliš citovým dojmům, ponese klidně veškeré útrapy s trpělivostí a klidem filosofa, bude-li odhodlaně veden a podporován morální silou svého velitele, svého důstojníka, k němuž jej poutá důvěra i za těžkých defensivních chvil.

Teprve v této chvíli se projeví morální síla důstojnického sboru.

Z těchto morálních předpokladů důstojnického sboru vyroste význačná a odpovědná osobnost vojevůdce, které v demokratické republice přísluší nejen vojenské provedení války, ale která musí i vytvořiti morálku právě vedené války a vdechnouti jí humanitní zdůvodnění, jež ji ospravedlní a učiní přijatelnou.

Tento vojevůdce, podporován veškerou armádou, neznající revnivosti a závisti, ve všech svých rozhodnutích důvěřivě a oddaně, bude schopen za války jen tehdy překonati veškerá nebezpečí, bude-li již v míru podporován rodinou, školou a tiskem a oddaným, zdatným důstojnickým sborem.

Ponechá-li stát, zákonodárné sbory armádu samu sobě, neuznájí-li její speciální hierarchie, neuspokojí-li důstojnický sbor aspoň

v jeho nejprostších hmotných starostech, berou na sebe odpovědnost proto, že důstojnický sbor, organisace příliš citlivá a reagující nabývá dojmu, že si národ armády nepřeje a že důstojnický sbor a armáda jsou balastem a přítěží.

Toto vědomí neucelí jeho charakteru a smýšlení, neboť důstojník má nesnesitelný pocit osamocení a opuštěnosti a tento stav přenáší se ovšem i na armádu. Toto vědomí se pak přenáší dále i na obyvatelstvo, které brannou povinnost považuje za přechodnou a tím se charakter národa stává pro případ války problematickým.

Je proto záhodno prohlásiti, že stále vojsko jest institucí definitivní, která by mohla býti jen tehdy přeměněna na milici nebo vůbec zrušena, až by to učinily ostatní státy. To je však utopie, odporující praurčení světa, a národ, který před 300 lety svým negativním poměrem k odboji ztratil nejen samostatnost, nýbrž i pomalu zmizel z národnostní mapy Evropy, nebude v této věci opakovati svou známou a těžkou historickou chybu.

Jestliže si stát a vlivní činitelé a s nimi veškeré obyvatelstvo uvědomí tuto skutečnost, bude tento čin nejlepší přípravou charakteru a smýšlení národa pro případ války, neboť provisorium stane se faktem pro případ nutnosti, kdy zlo bude nutno překonatí silou.

Literatura: Dr. Tomáš Trnka: Hledám Tajemství života. Týž: Filosofický problém války. J. S. Machar: Tristium Vindobona. Bedřich Nietzsche: Tak pravil Zarathustra. Rail Fielding: Duše národa. Von Freytag-Lornighoven: Die Psyche der Heere. Kurt Hesse: Der Feldherr Psychologos. Karel Havlíček Borovský: Vybrané spisy. Josef Šusta: Světová politika, část IV. Vlastimil Kybal: Arnošt Denis a Bílá Hora. Arnošt Denis: Konec samostatnosti české a Čechy po Bílé Hoře.

Major gšt. Ladislav PREININGER:

Marocká divise a česká účast v jejích řadách ve světové válce.

(Pokračování.)

7. Odpočinek a reorganisace.

Po perných dnech práce přichází doba odpočinku. Marocká divise stažena 18. října z fronty ke Cuperly a počínaje 20. X. převezena po železnici do prostoru Pont Saint-Maxence (dép. Oise na severovýchod od Chantilly).

Pluk cizinecké legie s Čechy je ubytován ve Verberie na samém kraji Compiègneského lesa.

Veškerého času využito k odpočinku, k reorganizaci jednotek, k výcviku a k postupnému vystřídání vojska na dovolené.

Od 20. října patří celý 2. kolon. arm. sbor k VI. armádě (gen. Dubois) a 26./X. Marocká divise je přehlížena anglickým králem, presidentem francouzské republiky, a vrchním velitelem franc. armády. Při té příležitosti dostal prapor ciz. legie válečný kříž s palmou a několik českých hochů bylo vyznamenáno.

11. listopadu byly oba pochodové pluky cizinecké legie spojeny v jeden pochodový pluk ciz. legie a čeští dobrovolci znovu soustředěni pod velením českého poručíka Štafla u 1. roty praporu C.

Vojenská správa, obávajíc se o osud našich hochů, kdyby byli zajati, nabídla jim všem změnu osobních jmen na jména francouz-